

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
תשיעי

היכל
חמישי

מאמר

החורש הזה לכם — תרכ"ו

•

מאת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הגדול הגאון האמתי האלקי
חסידא קדישא אור עולם נזר ישראל ותפארתו קדוש ה'
מרנא ורבנא **מנחם מענדל** נבג"מ זי"ע

— אדמו"ר ה"צמח צדק" —

מליובאוויטש

— עם הוספות —

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה
שנת המאה וחמשים להסתלקות-הילולא של אדמו"ר הצמח צדק

MAAMAR
HACHODESH HAZEH LOCHEM —5626

Copyright © 2016
by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com

Order Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213
(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148
www.kehot.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

Printed in the United States of America

פתח דבר

לרגל שנת המאה וחמישים ליום הסתלקות הילולא של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק", באור ליום חמישי י"ג ניסן ה'תרכ"ו, הננו מדפיסים בזה קונטרס – הכולל:

(א) מאמר ד"ה „החודש הזה לכם” תרכ"ו מאת כ"ק אדמו"ר ה"צמח-צדק". והוא המאמר האחרון שאמר כ"ק אדמו"ר ה"צמח-צדק" סמוך להסתלקותו.¹

מאמר זה נדפס – ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר זי"ע – לפני חמישים שנה, בשנת תשכ"ו (לרגל שנת המאה להסתלקות כ"ק אדמו"ר ה"צ"צ), בתוספת ציונים מאת כ"ק אדמו"ר זי"ע. ולפני זה נדפס המאמר (בשנת תשכ"א) בספר „אור התורה” על ספר שמות – בא (ח"א עמוד רסד ואילך).²

בהוצאה הנוכחית יוצא לאור עם הוספות ותיקונים ע"פ גוכי"ק אדמו"ר ה"צמח-צדק", ובתוס' מראי מקומות וציונים. הציונים של כ"ק אדמו"ר זי"ע נדפסו באותיות מודגשות.

(ב) „משיחת כ"ק אדמו"ר זי"ע”, בהתוועדות דש"ק מברכים החודש ניסן, שבת פ' ויק"פ, פרשת החודש, שנת תשכ"ו – על דבר לימוד מאמר זה.

(ג) ליקוט רשימות אודות „הסתלקות כ"ק אדמו"ר ה"צמח-צדק”, וכולל תיאור פרטי המאורעות באותו עת.

(ד) פאקסימיליא מגוכי"ק אדמו"ר ה"צמח-צדק" של מאמר זה.

הקונטרס נערך ע"י הרה"ת ר' אלי' שי' מטוסוב והרה"ת ר' גבריאל שי' שפירא.

מערכת „אוצר החסידים”

ב' ניסן ה'תשע"ו, ברוקלין, נ"י.

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח-צדק"

(1) בכתב-יד מופיעות כותרות שונות למאמר זה: בכת"י א: „נאמרה מפי אדמו"ר מ"מ ני"ע קודם הסתלקותו”. [וכן רשום שם: „ברם כגון דא צריך לאודעי הסתלקות רבינו הקדוש אור ליום ה' י"ג ניסן 37 מינוט על שעה [1] אחר הצות"]. כת"י ב: „נאמר בשבת ר"ה ניסן תרכ"ו”. כת"י ג: „דרוש החדש הזה שנאמרה פ' ויקרא שנת תרכ"ו תורה אחרונה קודם הסתלקותו”. כת"י ד: „שדרש אדמו"ר מ"מ קודם הסתלקותו זי"ע”. כת"י ה: „נאמר פ' החודש שנת תרכ"ו והיא תורה האחרונה שאמר אדמו"ר ני"ע”. כת"י ו: „נאמרה קודם הסתלקותו נכנ"מ. ט' ניסן תרכ"ו” [לפי כותרת זו נאמר המאמר או חלק ממנו גם ביום ט' ניסן, ג' ימים לפני ההסתלקות].

(2) על פרטים הקשורים לעניני המאמר ותוכנו, ראה לקמן בעמוד הבא.

ציונים על כללות המאמר

המאמר מופיע בכתבי־יד רבים: 114 (ריד, ב). 273 (שעב, א). 452 (קא, א). 534 (קסה, א). 536 (רמט, א) בכותרת: נאמר בשבת ר"ח ניסן תרכ"ו. 712 (קנא, א). 769 (סד, ב) בכותרת: ע"כ נעתק, מדרוש החדש הזה שנאמרה פ' ויקרא שנת תרכ"ו תורה אחרונה קודם הסתלקותו. 790 (קט, ב) בכותרת: מה שדרש אדמו"ר מ"מ קודם הסתלקותו ז"ע פ' ויקרא שנת תרכ"ו. 855 (מד, א). 932 (תעג, א). 1741 (תקא, א). 2037 (קעא, א) ובסופו רשום: עד כאן תורת אדמו"ר שיחי'. 2110 (קלח, א) בכותרת: תרכ"ג [וראה להלן מ"פּלח הרמוז"]. 2151 (סא, א). 2300 (קא, א) בכותרת: נאמרה קודם הסתלקותו נבג"מ. ט' ניסן תרכ"ו. 4031 (סח, א) בכותרת: נא' פ' החודש דשנת תרכ"ו והיא תורה האחרונה שא' אדמו"ר נ"ע. 87 (שניידערמאן) בכותרת: נאמרה מפי אדמו"ר מ"מ נ"ע קודם הסתלקותו. [בכמה מהכת"י מופיע המאמר רק עד „וע' מזה בבה"ז פ' שלח", בסוף פיסקא „ועוד יש טעם"].

בארה"ת בא ע' רסד (בשולי העמוד) נדפס מאמר נוסף ד"ה החודש שתוכנו שייך למאמר דנן. והגיע לידינו בגוכי"ק אדמו"ר הצ"צ של שנת תרי"ט (1006 כג, א ואילך), וכמה קטעים בו מקבילים אל המאמר כאן (וע"פ גוכי"ק זה הוגה כאן). ונראה שהמאמר שלפנינו נכתב ע"י הצ"צ אחרי שנת תרי"ט (בשנת תרכ"ג), ובו שילב הצ"צ גם כמה פיסקות מהמאמר של תרי"ט, וזהו המאמר שנאמר (או נמסר ללומדו) בשנת תרכ"ו לפני ההסתלקות.

[ברשימת הרח"א ביחאוסקי על מאמרי הצ"צ ספר שמות רשום ע"ד מאמר זה: „החדש הזה לכם ראש חדשים וארז"ל במד"ר פ' בא, והדרוש הזה אינו הדרוש שנרשם בדף הקודם, והסיום וע' מזה בבה"ז פ' שלח, בוך 27 דף ק"ד ובבוך ג' ניט דף ל"ב ובבוך רקנטי-א' ג"ג. ושם בדף שלפני זה רשם הרח"א את המאמר השני הנ"ל הנדפס בארה"ת בא: „החדש הזה לכם, מד"ר פ' בא פט"ו דקל"ד ע"א ד"ה החדש הזה לכם הה"ד אשרי הגוי ... והסיום ע' במק"מ פ' בא"].

בנוסף לתוכן המאמר בשינויים שנדפס בארה"ת שם), מופיע המאמר גם בהנחות של מאמרי אדמו"ר הצ"צ בשלש נוסחאות. וראה אוה"ת בא כרך ח' ע' ב'תתקכ (בכותרת: תורת אדמו"ר שליט"א, פ' החודש, שנת תרכ"א לפ"ק).

לכללות המאמר ראה גם: ד"ה החודש בסה"מ תרס"ה ע' קט. סה"מ ת"ש ע' 19. תשי"ז (סה"מ תשי"ז ע' קעד). וראה ד"ה החודש בסה"מ תרכ"ו ע' ל. סה"מ תרנ"ד ע' קלא. ועוד.

בשנת תשכ"ו, שנת המאה להסתלקות, אמר כ"ק אדמו"ר זי"ע שלשה מאמרים ד"ה החודש, הקשורים למאמר זה: א) ש"פ ויקהל-פקודי פרשת החודש מבה"ח ניסן (תורת מנחם חמ"ו ע' 221). ב) ש"פ צו, שבת הגדול, י"ב ניסן (תורת מנחם שם ע' 239). ג) מוצש"ק פ' צו, אור ליי"ג ניסן (תורת מנחם שם ע' 257). ובשולי העמוד שם מצויין מהמ"ל אשר כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל המאמר בשעה 12:37 אחר חצות,

זמן ההסתלקות של כ"ק אדמו"ר הצ"צ – וראה לעיל ב"פתח דבר", ולקמן ב"ליקוט רשימות אודות ההסתלקות" אות ג).

המאמר שלפנינו נמצא גם בשינויים ועם הגהות בספר "פלח הרמון" להר"ה מפאריטש, שמות ע' סו ואילך (בכותרת: בס"ד, פ' תזריע תרכ"ג).

באוה"ת נ"ך (מלכים) ח"ג ע' א'קעג, מצורף פיסקא שתוכנה כנראה הוא קיצור המאמר כאן, וז"ל: בירח האיתנים, פי' בת"י שמקודם היו מונים מתשרי כו'. י"ל בהקדים מ"ש כמ"ת אנכי ה"א אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולא אמר אשר בראתי שמים וארץ. אלא כי הברואה רק מבחי' דבור ומל' אבל יצי"מ מבחי' אנכי. וא"כ החדשים שהיו מונים מתחלה זהו י"ב בקר דבריאה מרכבה לבחי' דבור. אבל מיצי"מ ומ"ת הם י"ב צירופי הוי' דאצי' מרכבה לבחי' אנכי. ע"כ.

על המובא בהכתבי"ד שזהו המאמר האחרון שלפני ההסתלקות, יש לציין למ"ש בפנים המאמר (פיסקא „עוד יש לומר“): „וא"כ זהו ג"כ טעם מה שבניסן עתידין להגאל כי דוקא רגלים מפסיקים האבילות והיינו מפני שהם מועדים לשמחה משא"כ ר"ה ויוהכ"פ הם כשבת ולכן בניסן שהוא ר"ה לרגלים מפסיקים האבילות ועתידין להגאל ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה“.

החודש: הזה לכם ראש חדשים. מד"ר פ' בא ר"פ ט"ו דק"ל² ע"ד ד"א החדש הזה לכם הה"ד אשרי הגוי אשר הוי' אלקיו העם בחר לנחלה לו בתילים סי' ל"ג משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים (ונראה ראייה לדבר ממ"ש במלכים א' סי' ח' ע"פ בירח האתנים בחג ופרש"י דעתיקייא קורין לתשרי ירחא קדמאה כדלקמן אי"ה והיינו משבחר הקב"ה בעולמו). וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה שבו נגאלו אבותינו ממצרים ובו עתידין להגאל שנאמר כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות. מיכה סי' ז'.

הנה יש להקדים הקיצור מהדרוש³ ע"פ לכן אמור לבני ישראל. הנה ארז"ל מזכירין יצי"מ בלילות פי' גם בלילות (הזכרת יצי"מ בלילה אפ"ל ע"ד יחז"ת. גם כמ"ש בתו"א⁴ בד"ה רני ושמחי דרוש השני וז"ל וזהו רננא⁵ ברמשא הוא מדת לילה היא בחינת מלכותו ית' מלכותך⁶ מלכות כל עולמים מלשון העולם כו'. וזהו נפשי⁷ איתך בלילה שאומר להקב"ה הרי נפשי אתה לכך איתך מפני שהחיות הזה הוא מוסתר בבחינת לילה והעלם ולכך תגדל התשוקה והכוסף להיות איתך כנודע שלא שייך אהבה ותשוקה להתאוות תאוה אלא במי שחסר לנפשו הדבר שמתאוה אליו עכ"ל). ולהבין מה נשתנה הנס דיצי"מ מכל הניסים שלא הוזהרנו עליהם להזכירם כ"כ. אך הנה כל' דור ודור חייב אדם לראות א"ע בכל יום בבוקר ובערב כאילו הוא עת יצי"מ (הג"ה). כי עיקר יצי"מ בנפש זהו ע"י גילוי שם הוי' בנפש אני"ו הוי' לא שנית, ועי"ז יוצא מכל המצרים וגבולים כמ"ש בלקו"ת⁸ פ' אמור בד"ה וספרתם לכם עכ"ה). והנה בחינת כנסת ישראל דלעילא הוא כמ"ש מה"י⁹ יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. ולמטה בנפש האדם בחינת האהבה בתענוגים הוא שמחת הנפש בהוי' עושה וכמ"ש עבדו¹⁰ את הוי' בשמחה וכתוב אס"י¹¹ הבנים שמחה שהשמחה הוא מחמת ההתבוננות באור א"ס וכדכתיב כי¹² אם לבינה תקרא והיינו ע"י שיתבונן בגילוי אור א"ס ב"ה למטה (ר"ל ע"י תומ"צ) אזי ישמח¹³ ישראל בעושי ותהי' שמחת הנפש בהתגלות רשפי אש לצאת מנרתקה הוא מאסר הגוף להיות חדוות¹⁴ הוי' היא מעוזו.

(קיצור). כנס"י אהבה בתענוגים. ובנפש זהו שמחת הנפש בהוי' עושה על ידי אקב"ו).

9) כל דור ודור: פסחים קטז, ב.	1) החודש הזה לכם: בא יב, ב.
10) אני הוי' לא שנית: מלאכי ג, ו.	2) דק"ל ע"ד: ע"פ פוסט אמשטרדם ת"א.
11) בלקו"ת פ' אמור: לה, ג.	3) מהדרוש ע"פ לכן אמור: תו"א נו, ב ואילך.
12) מה יפית: שה"ש ז, ז.	4) מזכירין יצי"מ בלילות: ברכות יב, ב.
13) עבדו את: תהלים ק, ב.	5) דתו"א בד"ה רני ושמחי: לו, א ואילך.
14) אם הבנים שמחה: שם קיג, ט.	6) רננא ברמשא: זח"א רכט, ב.
15) כי אם לבינה תקרא: משלי ב, ג.	7) מלכותך מלכות: תהלים קמה, יג.
16) ישמח ישראל בעושי: תהלים קמט, ב.	8) נפשי איתך בלילה: ישעי' כו, ט.

והנה כתיב תחת¹⁸ אשר לא עבדת כו' מרוב כל. דהיינו יותר מתענוגי העוה"ב הנק' רוב כל דהיינו בחינת כל התענוגים רוחני' געה"ע וגעה"ת והוא מחמת שיתבונן במ"ש כיו¹⁹ נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים פי' ששמו הוא מדת מלכותו אשר מלך²⁰ שמו נקרא וכמאמר ומביא²¹ גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה מלך עוזר כו' והוא בחינת שכינה ששוכן בתחתונים וכמ"ש ושכנת²² בתוכם ונקרא שמו מלך על כל העולמות וכמאמר יחיד²³ חי העולמים מלך כו' שע"י בחינת מלכותו ית' יש לו יחוס ושייכות אל העולמות שנק' שמו מלך עליהם (ולכן נקרא במלך²⁴ שלמה שעושה שלום ומחבר ב' הפכים כביכול הקב"ה שהוא א"ס ובבע"ג עם העולמות שהם בע"ג אשר אין ערוך ביניהם ומי הוא המחבר אותם זהו בחינת מלכותו ית' כמ"ש בתו"א²⁵ ס"פ בראשית). והנה גם בחינת שמו מצד עצמו הוא רם ונשא ונשגב בבחינת לבדו שאין ערוך להעולמות עם שמו ית' כלל אלא הודו וזיוו של שמו הוא המאיר על הארץ זה געה"ת ושמים זה געה"ע ששם הצדיקים נהנין²⁶ מזיו השכינה אבל שכינה עצמה שהוא בחינת שמו הוא בבחינת לבדו שלא נמשך ממנה להיות הנבראים נהנין ומתענגין בה בעצמה ממש (הג"ה). ואפשר לפרש מ"ש כי שמו ג"כ נשגב רק הודו של שמו היינו כמ"ש בהביאור²⁷ דצ"ז²⁸ ע"ד כי יש ב' בחינות בהמלכות בחי' חיצוני' ופנימי' כמ"ש בזהר רקיע מהאריז"ל ד"פ בראשית על המאמר כשושנה²⁹ בין החוחים כן רעייתי שבחינת חיצוני' המלכות מה שירדת לבריאה זהו ענין שושנה בין החוחים. ופנימי' המלכות שאינה יורדת כלל זהו ענין רעייתי. וא"כ כי נשגב שמו לבדו י"ל זהו פנימי' המלכות רק הודו וזיוו של שמו היינו חיצוני' המלכות. וע' בלקו"ת³⁰ בד"ה שה"ש ספ"א). אבל בבחינת תומ"צ הנה אומרים אשר קדשנו במצותיו יש שמברכין בעל ויש מברכין בלמ"ד (וי"ל כי ההתקשרות להמצוה זהו בלמ"ד³¹ ויש בנשמות בחינות שהם גבוהים מהמצות זהו על. כי נשמות ישראל הם מבחינת מ"ה שהוא מברך ב"ן, אך לאחר שבירר הרי עולה לשרשו ס"ג שהוא גבוה ממ"ה. כן משמע בד"ה³² ושבתה הארץ דתקס"ב). במצותיו ממש כמארז"ל הקב"ה³³ מניח

- 17) חדוות הוי"ה היא מעוון: ע"פ נחמי' ת, י.
 18) תחת אשר: תבוא כה, מזו.
 19) כי נשגב שמו: תהלים קמח, יג.
 20) מלך שמו נקרא: ע"פ פיוט „אדון
 עולם“.
 21) ומביא גואל: נוסח תפילת העמידה.
 22) ושכנתי בתוכם: תרומה כה, ח.
 23) יחיד חי העולמים: תפילת „ברוך
 שאמר“.
 24) במלך שלמה: שה"ש ג, יא.
 25) בתו"א ס"פ בראשית: ת, ב.
 26) נהנין מזיו השכינה: ברכות יז, א.
 27) בהביאור: דר"ה לכן אמור (שבתו"א)
 הני"ל. [הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בקונטרס ד"ה
- החודש תרכ"ו].
 28) דצ"ז ע"ד: בתו"א דפוס קאפוסט
 תקצ"ז.
 29) כשושנה בין החוחים: שה"ש ב, ב.
 30) בלק"ת בד"ה שה"ש ספ"א: א, ב.
 31) בלמ"ד . . . על: אולי יל"פ עפ"ז הא
 דמצוה שברכתה כ, „על“ אפשר לעשותה ע"י
 שליח, כי הוא גבוה ובעה"ב על המצוה.
 וראה ראשונים אשר צויינו בני"ב טושו"ע
 או"ח רסל"ב. [הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע
 שם].
 32) בד"ה ושבתה הארץ (דתקס"ב): מאמרי
 אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קצ ואילך.
 33) הקב"ה מניח תפילין: ברכות ו, א.

תפילין הקב"ה מתפלל וכתוב אני³⁴ מדבר בצדקה אני ממש דהיינו הקב"ה בכבודו ובעצמו וכדאיתא בזהר³⁵ דאורייתא וקוב"ה כולא חד וקוב"ה הוא בחי' מה שהוא מובדל מגדר עלמין לגמרי שאפילו בבחינת זיו והוד לא היו העולמות יכולים לקבל ממנו, ועליו נאמר ישת³⁶ חושך סתרו. כי הנה כתוב ב"ה³⁷ הוי' צור עולמים שעוה"ז ועוה"ב געה"ע וגעה"ת נבראו בשני אותיות משמו בלבד. ובזהר³⁸ איתא דבמחשבה אחת ברא הקב"ה את העולם והוא ע"ד מ"ש היוצר יחד לכם כו'. וארז"ל³⁹ כולם נסקרים בסקירה אחת שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות וקורא⁴⁰ הדורות מראש כו' וכמ"ש במ"א⁴¹ שכל הדורות שהם שית⁴² אלפי שני דהוי עלמא וימות המשיח ותחיית המתים כולם הם לפניו במחשבה אחת עד"מ כמו שאין ערוך למחשבה אחת נגד כל המחשבות שיכול אדם לחשוב כל ימי חייו ומכש"כ נגד עצמותו ומהותו שאינו אלא התפשטות הארה א' בעלמא כך כל הדורות של שית אלפי שני וימיה"מ ותחה"מ אינו אלא זיו והתפשטות הארה א' מבחינת שמו לבד. אבל הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא רם ונשא למעלה מעלה עד אין קץ ותכלית ולית⁴³ מחשבה תפיסא בי' כלל שאינו נתפס ומתלבש בגדר עלמין כלל משא"כ בתומ"צ הוא התלבשות אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו ממש. וכאשר ישים האדם אל לבו הדברים והאמת האלה ישמח לבו ויגיל אף גילת ורנן באור א"ס ב"ה המתפשט ומתלבש בעסק התומ"צ אשר יעשה אותם האדם וממשיך על נפשו אור הוי' א"ס ב"ה ממש מה שאין כל העולמות כדאי לו.

קיצור. תחת אשר לא עבדת כו' מרוב כל, הם גן עדן העליון ותחתון ע"י שמתבונן כי נשגב שמו לבדו שגם שמו נשגב בבחינת לבדו רק הודו וזיוו של שמו נמשך על גן עדן (ושמו זהו פנימי) המלכות והודו של שמו זהו חיצוני המלכות בחינת כשושנה כן רעייתו). אבל בתומ"צ אשר קדשנו במצותיו וצונו במצותיו ממש אני מדבר בצדקה ישת חושך סתרו, כי ב"ה הוי' צור עולמים במחשבה אחת אבל בתומ"צ הוא התלבשות אור א"ס ממש ומזה ישמח לבו ויגיל כו'.

אך עיקר השמחה כשנמשך בהלב והגרון שבו הקנה הוושט וורידין מונע המשכה זו מהמוח אל הלב ונק' עיבור וצ"ל לידה וההמשכה מהגרון זהו ע"י הקל"ה קול יעקב תושב"כ וזהו אני⁴⁵ הוי' שהוא תושב"כ ועי"ז והוצאתי⁴⁶ אתכם מתחת סבלות מצרים. אך עוד זאת והבאתי אתכם אל הארץ היא תורה שבעל פה.

(41) במ"א שכל הדורות: מאמרי אדה"ו

תקס"ד ע' מח ואילך. ובכ"מ.

(42) שית אלפי שני: ר"ה לא, א.

(43) ולית מחשבה: תקר"ז בהקדמה (יז, א).

(44) הקל קול יעקב: תולדות כו, כב.

(45) אני הוי': וראו ג, ב.

(46) והוצאתי אתכם. . והבאתי אתכם: שם

ו, ו, ח.

(34) אני מדבר בצדקה: ישעי' סג, א.

(35) בזהר דאורייתא וקוב"ה כולא חד: ראה

זח"א כד, א. זח"ב ס, א. תניא פ"ד ופכ"ג.

(36) ישת חושך סתרו: תהלים יח, ב.

(37) ב"ה הוי': ישעי' כו, ד.

(38) ובזהר איתא: זח"ב כ, א.

(39) וארז"ל כולם נסקרים: ר"ה יח, א.

(40) וקורא הדורות מראש: ישעי' מא, ד.

והנה⁴⁷ ארז"ל בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים. בפ"ק⁴⁸ דר"ה. ויליף לה מפסוק הסירות⁴⁹ מסבל שכמו דגבי יוסף שהי' בר"ה וכמו"כ כאן נאמר והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים ואעפ"כ הגאולה ממצרים הי' בניסן שאחר כך. והענין דהנה כתיב במלכים א' ס"ח ויקהלו כו' בירח האתנים בחג הוא החדש השביעי ות"י ופרש"י דעתיקייא קריין לתשרי ירחא קדמאה וכען הוא שביעאה משניתנה תורה וכתוב בניסן שהוא ראש חדשים נק' תשרי שביעי. והענין דמה שמתחילה נק' תשרי ירחא קדמאה היינו לפי שבתשרי⁵⁰ נברא העולם כמו שאנו אומרים בר"ה זה היום תחלת מעשיך, וכיון שאמרו משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים א"כ תשרי היה החדש הראשון ובתחילה⁵² עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין וכן נמשך יום ראשון למעשה בראשית שהי' בכ"ה באלול וביום⁵³ ששי למע"ב יום ר"ה שיתף עמו מדת הרחמים ואז נמשכו י"ב ראשי חדשים בחי' זה. וזהו משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים. שבבחי' ראשי חדשים דקודם יצי"מ ג"כ האיר בו מבחי' זה שלמעלה מהמלכות הנק' כה בכ"ה⁵⁴ באלול נברא העולם אבל ר"ה נק' זה היום תחילת מעשיך. ואח"כ ביצי"מ נאמר בחדש ניסן שהוא ראש חדשים והוא חדש של גאולה. וצ"ל מפני מה תחילה הי' תשרי ירחא קדמאה ואח"כ נעשה ניסן החדש הראשון ואם מפני שבניסן הי' הגאולה ע"כ נק' ראשון לחדשי השנה, הא גופא קשיא אמאי לא הי' הגאולה בחודש תשרי, מה גם שבתשרי הי' אתחלתא דגאולה שבטלה עבודה מאבותינו ואמאי לא הי' הגאולה עד ניסן שהוא דוקא הנק' חודש של גאולה. אך הענין הוא ע"ד מה שנתבאר בסידור⁵⁵ שער חג המצות בד"ה ששת ימים תאכל מצות דרוש הראשון בענין מה שהקשו⁵⁶ בספרים עמ"ש בעשרת הדברות אנכי⁵⁷ הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולמה לא נאמר פלא יותר אשר בראתי שמים וארץ

רפכ"ט. פסיקתא דר"כ פיסקא נכ (בחודש השביעי). ילקוט שמעוני פנחס רמז תשפב. תוד"ה לתקופות – ר"ה ח, א.

55) בסידור . . דרוש הראשון: רפד, ב.

56) שהקשו בספרים: בספר המאמרים עטר"ת ע' ש"ס: „קושיא זו הקשה הר"י הלוי להאה"ע ובכוזרי [הקשה קושי] זו עמ"ש אלקי אברהם". וראה אבן עזרא יתרו כ, א. כוזרי מאמר א סכ"ה.

וראה סידור שער חג המצות רפד, ב. אור התורה ראה ע' תשכט. בא ע' רסח. יתרו ע' תתקג ואילך. ע' תתקטו. ויקרא כרך ג בהוספות ע' 52. נ"ך כרך א מלכים ע' סא. יהל אור ע' קי. מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' תא. ובכ"מ.

57) אנכי הוי' אלקיך: יתרו כ, ב.

47) והנה ארז"ל: בהבא לקמן – ראה ג"כ באוה"ת (שם ע' רנב ואילך). [הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע שם, וצריך בירור אהיכן קאי].

48) בפ"ק דר"ה: יא, א.

49) הסירותי מסבל: תהלים פא, ז.

50) שבתשרי נברא העולם: ר"ה ח, א. וש"נ.

51) זה היום תחלת מעשיך: נוסח פסוקי זכרונות (מוסף דר"ה).

52) ובתחילה עלה במחשבה: פסיקתא רבתי פ"מ, ב. פרש"י ר"פ בראשית (ד"ה ברא אלקים). ב"ר פ"ב, טו.

53) וביום ששי . . שיתף: וכמ"ש וייצר הי' אלקים את האדם (פסיקתא רבתי פ"מ. וראה זח"ב לט, א). [הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע בקונטרס שם].

54) בכ"ה באלול נברא העולם: ויק"ר

והגם שע"ז בא מצות שבת בעשה"ד כיש⁵⁸ ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת מ"מ למה גבי אנכי הוי' אלקיך נזכר רק יצ"מ ולא נזכר בריאת שמים וארץ. והתירוץ כי בריאת העולם יש מאין נמשך רק מבחינת הדיבור עליון בעשרה⁵⁹ מאמרות נברא העולם ובמאמר⁶⁰ אחד יכול להבראות, והדיבור הוא בחינה האחרונה שהוא בחינת מלכות, אבל יצ"מ הוא ע"י אנכי שהוא כביכול מהותו ועצמותו. והיינו כי פי' יצ"מ זהו היציאה מהמיצרים וגבולים של סדר ההשתלשלות כו' ועמ"ש בלק"ת בד"הי' מצה זו בפי' ועברתי באמ"צ אני⁶¹ ולא מלאך כו' ומ"ש בלקו"ת⁶² בשה"ש בד"ה קול דודי בפי' עד⁶³ שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם יעו"ש ונמצא בריאת העולם לגבי הגילוי דיצ"מ זהו כענין מפתחות⁶⁴ החיצוני' ומפתחות הפנימי' שנתבאר בד"ה⁶⁵ כי תשמע בקול ולכן עשה"ד מתחילין באלף ובריאת העולם בבית, בחכמה⁶⁶ יבנה בית הוא עולם הדיבור והאלף⁶⁷ פלא אאלף⁶⁸ חכמה כו'. וא"כ י"ב ראשי חדשים שקבע הקב"ה בבריאת העולם הם נמשכים מד' מחנות שכינה שהם י"ב בקר דבריאה שהם מרכבה לבחינת מלכות ודיבור העליון והם נמשכים ג"כ מי"ב אותיות שיש בשם אד' במילואו אלף דלת נון יוד וע' בהרמ"ז פ' חקת דף קפג סע"ב והם מרכבה לשם אד'. ולבחינת אדון⁶⁹ כל הארץ ע' זהר ח"א דל"ג סע"ב. ובבחינה זו תשרי הוא ירחא קדמאה א' דשם אד' (וע' בסידור⁷⁰ שער ר"ה בד"ה אד' שפתי תפתח). וכמ"כ השיר⁷¹ של ר"ה הוא הוי' מלך גאות לבש. אבל ביצ"מ שהי' ההמשכה מבחינת אנכי הוי' ולא מבחינת שם והארה בעלמא לכן אז נמשכו ונתגלו י"ב ר"ח שלמעלה יותר מי"ב ר"ח שנמשכו בבריאת העולם דהיינו י"ב צירופי הוי' דו"א דאצילות, וכנודע מענין ששם⁷² עלו שבטים שבטי י"ה שיש ב' בחינות בהשבטים שבטים סתם ושבטי י"ה, וכמ"ש מזה בלק"ת פ' מטות בהביאור ע"פ החלצו מאתכם, ובת"א פ' יוחי בהביאור ע"פ יהודה אתה ובה"ז⁷³ פ' במדבר, והיינו שהם בחי' מרכבתא עילאה המרכבה לגבי עצמות אור א"ס ב"ה ממש,

-
- (58) כי ששת ימים: תשא לא, יז.
 (59) בעשרה מאמרות נברא העולם: אבות רפ"ה.
 (60) ובמאמר אחד יכול להבראות: שאפילו כמו שהעולם בכחי' יכול להבראות הוא ג"כ – במאמר. [הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע שם].
 (61) בד"ה מצה זו: סידור שם שא, א.
 (62) אני ולא מלאך: הגדה של פסח פיסקא מצה זו ופיסקא ויוציאנו.
 (63) בלקו"ת בשה"ש: יד, ג.
 (64) עד שנגלה: הגדה של פסח שם.
 (65) מפתחות החיצוני': שבת לא, סע"א.
 (66) בד"ה כי תשמע בקול: לקו"ת פ' ראה כב, ד.
 (67) בחכמה יבנה בית: משלי כד, ג.
 (68) והאלף פלא: ראה תקו"ז ת"ע (קלה, א).
 (69) אאלףך חכמה: ע"פ איוב לג, ג. שבת קד, א.
 (70) אדון כל הארץ: ע"פ יהושע ג, יא. יג. זכרי' ד, יג. ועוד. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת ה"ד-ה"ה.
 (71) בסידור: רלז, ד.
 (72) השיר של ר"ה הוא הוי' מלך: תהלים צג, א. וראה פדריא פי"א. יל"ש תהלים עה"פ.
 (73) ששם עלו שבטים: תהלים קכב, ד.
 (74) ובה"ז פ' במדבר: קעד, ג ואילך (הוצאת תשע"ה).

משא"כ י"ב שבטים דבריאה הם מרכבה לבחי' מלכות דאצילות בחי' שם והארה, ועמ"ש בת"א⁷⁵ פ' יתרו בד"ה להבין ענין האבות הן הן המרכבה. וזהו ראש חדשים ראשון הוא לכם כלומר שהן מרכבה לבחינת אני ראשון ממש. והנה כמו י"ב בקר דבריאה היינו שבהם ועל ידם נמשך ההשפעה ממלכות דאצילות לבי"ע כמשנת' בבה"ז ר"פ במדבר, א"כ כמו"כ ע"י י"ב שבטי י"ה הנמשכים מעץ החיים תפארת דאצילות בהם ועל ידם נמשך השפעה משכינתא עילאה בינה דאצי' שבה מאיר ע"ק.

קיצור. בר"ה בטלה עבודה מאבותינו ממצרים אעפ"כ הגאולה ה' בחודש ניסן שאח"כ ותחילה ה' תשרי ירחא קדמאה. זה היום תחילת מעשיך. ובתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין. בכ"ה באלול נברא העולם בחינת כה כדמותינו. שיתף עמו מדת הרחמים בחי' זה היום. כל⁷⁶ הנביאים נתנבאו בכה משה נתנבא בזה. וזהו הר"ח. דקודם יצי"מ האיר בו ג"כ מבחינת זה, ואח"כ ביצי"מ נאמר בחודש ניסן שהוא ראש חדשים. והענין כי צ"ל מ"ש בעשה"ד אשר הוצאתיך מאמ"צ. ולמה לא נאמר פלא יותר אשר בראתי שמים וארץ. והתירוץ כי בריאת העולם יש מאין נמשך רק מהדיבור העליון בחינת מלכות. אבל יצי"מ הוא ע"י אנכי שמזה נמשך היציאה מהמצרים וגבולים. עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים מלכות דא"ס א"כ י"ב ר"ח שקבע בבריאת העולם הם נמשכים מד' מחנות שכינה אבל ביצי"מ שהי' ההמשכה מבחינת אנכי הוי' לכן אז נמשכו י"ב ר"ח הנמשכים מי"ב צירופי הוי' דו"א דאצילות, וז"א⁷⁷ בע"ק אחיד ותליא, בהם ועל ידם נמשך ההמשכה מבחינת אנכי. וזהו ראש חדשים ראשון הוא לכם שממשיכים מבחינת אני ראשון ממש.

וענין ניסן ותשרי, י"ל תשרי יש לו ב' בחינות. הא' מצד בריאת העולם נקרא ירחא קדמאה וזהו ענין באחד⁷⁸ בתשרי ר"ה לשנים. וא"כ בו נמשך חיות העולם לכל השנה וכמ"ש באגה"ק סי"ד בפ' הפסוק ארץ⁷⁹ אשר הוי' אלקיך דורש אותה כו' מראשית השנה כו', אך בענין המשכה הפנימי' דבחי' אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך כו' בבחינה זו נקרא ובחדש השביעי באחד לחודש. פרנסה גדולה מן הגאולה, מד"ר בראשית פ"ך. והנה כל השביעין חביבין במד"ר פ' אמור פכ"ט כמו משה שביעי לאברהם ומשה⁸⁰ עלה אל האלקים, כמ"כ חדש השביעי כו'. ולכן ס"ל לר"א בתשרי עתידין להגאל. אך במד"ר פ' בא פט"ו לא הובא רק דבניסן עתידין להגאל, כמ"ש כימי⁸¹ צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. י"ל דהא באברהם שהי' ראשון מצינו בו ג"כ מעלה גדולה ביותר גם מבחינת משה, כמ"ש במד"ר פ' וירא

79 ארץ אשר: עקב יא, יב.

80 ומשה עלה אל האלקים: יתרו יט, ג.

81 כימי צאתך: מיכה ז, טו.

75 בת"א פ' יתרו: עב, ד ואילך.

76 כל הנביאים: ספרי ר"פ מטות.

77 וז"א בע"ק: זח"ג רצב, א.

78 באחד בתשרי: ר"ה ב, א.

פנ"ה בענין בשני מקומות דימה משה א"ע לאברהם כו'. וע' בפרש"י בחומש ר"פ וארא בענין חבל על דאבדין ולא משתכחין. וכן בענין חג הפסח ביום הראשון וביום השביעי מ"מ עיקר הגאולה ה' ביום הראשון דהיינו יצ"מ כו'.

עוד יש לומר דהנה פלוגתא דר"א ור"י פ"ק דר"ה ד"א דפליגי אם בתשרי עתידין להגאל אם בניסן אזדו לשיטתייהו בסנהדרין פרק חלק דצ"ז סע"ב דר"א אמר אם עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין, וע"כ ס"ל דבתשרי עתידין להגאל כי אז מתקבלת התשובה ביתר שאת כמ"ש הרמב"ם פ"ב מהלכות תשובה. וכמ"ש דרש"י⁸² הוי' בהמצאו וארז"ל שזהו בעשרת ימי תשובה מה שלא נאמר כן בניסן, ור"ל שאז בעשרת ימי תשובה מאיר שם הוי' דע"ק עמ"ש מזה בבב"ב⁸³ תרטוב ח"ב דש"ג ע"א. אבל ביציאת מצרים נאמר וארא⁸⁴ אל אברהם כו' באל שדי כו'. ושמי הוי' לא נודעתי להם וכו' לכן אמור לבני ישראל אני הוי' אם כן התחיל להאיר שם הוי' היינו שם הוי' שבאצילות כו' שזהו ענין מתן תורה להיות גילוי שם הוי' והיינו בחינת אצילות ע' בלקוטי⁸⁵ תורה פ' נצבים בד"ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום. וע' סד"ה כי ההרים ימושו שעל ידי התשובה נמשך מ"ג מדות הרחמים ולכן נאמר כי ההרים ימושו כו' ע"ש. גם כי אשה⁸⁶ מזרעת תחילה שהוא ענין התשובה על ידי זה יולדת זכר והיינו שהי' הגאולה דלע"ל בבחי' שלמעלה מיצ"מ כמ"ש במד"ר ס"פ בא לשעבר אני ובית דיני היו מהלכים לפניכם ולע"ל אני לבדי כי בית דיני היינו ג"כ בחי' דין אני לבדי בחי' חסד כו' ועמ"ש ע"פ שבת⁸⁷ שבתון הוא לכם ולפעמים נאמר היא לכם היינו אם עושין תשובה כו'. אבל ר' יהושע גם ס"ל דכתיב ולא בכסף תגאלו לא בתשובה ומע"ט, לכן ס"ל דבניסן עתידין להגאל, כמו ביצ"מ נגאלו מצד החסד ולא מצד זכותם כמ"ש במד"ר⁸⁸ בפ"י לכן אמור לבני ישראל אין לכן אלא שבועה, כי טענת⁸⁹ המקטרגים ה' אלו מגדלי בלורית ואלו מגדלי בלורית כו' אלא שנשבע כו'. וזהו ענין בחודש הראשון שהוא חסד כו'. משא"כ תשרי הרי ר"ה הוא יום הדין כו'. ואף שע"י השופר עומדי⁹⁰ מכסא דין ויושב על כסא רחמים כו' מ"מ הרי הוא בחי' משפט. ואם משום שצ"ל הגאולה בבחי' עליונה מיצ"מ הנה יש בחי' אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת ע"ד אהי"י⁹¹ כטל לישראל שלמעלה מבחי' ויבוא⁹² כגשם לנו כמ"ש בלק"ת⁹³ סד"ה האזינו השמים דרוש הראשון. ועיקר התחלת

82) דרשו הוי' בהמצאו וארז"ל: ישעי' נה, ואילך.

ו. ר"ה יח, א. (88) שבת שבתון היא לכם: אחרי טו, לא.

89) במד"ר: וארא ו, ה ועוד.

90) טענת המקטרגים: ילקו"ש ואתחנן ד, לד. ועוד.

91) עומד מכסא דין: פסיקתא דר"כ פסקא

כג (בחודש השביעי). ויקיר פכ"ט, ג.

92) אהי' כטל לישראל: הושע יד, ו.

93) ויבוא כגשם לנו: שם ו, ג.

94) בלק"ת סד"ה האזינו: עא, ג.

82) דרשו הוי' בהמצאו וארז"ל: ישעי' נה, ואילך.

83) בבב"ב תרטוב ח"ב דש"ג ע"א: נמצא

בגוכי"ק תרטוב – 751 ד"ה דרשו ה' בהמצאו

נדפס באוה"ת דרושים לשי"ש ע' אתסב ואילך.

84) וארא אל אברהם: וארא ו, ג-ה.

85) בלקוטי תורה פ' נצבים: מה, ב. ואילך.

86) אשה מזרעת תחלה: נדה לא, א.

87) ע"פ שבת שבתון: ראה לקו"ת דרושים

ליוה"כ סח, ד. אוה"ת ש"ש כרך ה' ע' ב'קטו

מוריד הטל הוא ביום טוב ראשון של פסח, ומבחי' זו נמשך שיהי' בבחינת יולדת זכר וכמ"ש בתו"א⁹⁵ סד"ה רני ושמחי בת דרוש השני ע"פ ולציון⁹⁶ יאמר איש ואיש יולד בה כו' ע"ש ובהביאור בסופו. ולכן נק' משיח עניי' ורוכב על החמור וכמו במצה⁹⁸ לחם עוני כו' וע' בלקו"ת⁹⁹ פ' תזריע בד"ה שוש תשיש פי' שע"י השמחה של מצוה יוכל להמשיך שגם כשאיש מזריע תחלה יהי' יולדת זכר וכן פי' בלקו"ת¹⁰⁰ בשה"ש בהביאור ע"פ צאינה וראינה דרוש הראשון ספ"ו. וכיון שהפסח¹⁰¹ הוא ר"ה לרגלים שהם מועדים לשמחה לכן יוכל להיות הלידה בבחינת זכר, ולכאורה יש קשיא על זה מהגמרא פב"ת דברכות ד"ס ע"א דמשמע דלא מהני התפלה שתלד אשתי זכר אם לא הזריעה האשה תחלה יעו"ש, ואמאי כיון שיש בחי' שמשם יוכל לימשך שגם כשאין אשה מזרעת תחלה עם כ"ז יהי' יולדת זכר, א"כ אמאי ס"ל דלא מהני תפלה וצ"ע. מיהו בירושלמי על מתניתן הנ"ל דברכות שם נ' דלא ס"ל כהש"ס שלנו. והנה בסנהדרין שם דצ"ז סע"ב שמואל דס"ל כר' יהושע אומר הלשון דיו לאבל שיעמוד באבלו ממה שהשיב¹⁰² ימינו אחר. ולכן גם אם אין עושים תשובה אינו עומד באבלו כל הימים ח"ו וא"כ זהו ג"כ טעם מה שבניסן עתידין להגאל כי דוקא רגלים¹⁰³ מפסקין האבילות והיינו מפני שהם מועדין לשמחה משא"כ ר"ה ויוהכ"פ הם כשבת¹⁰⁴ ולכן בניסן שהוא ר"ה לרגלים מפסקין האבילות ועתידין להגאל ששון¹⁰⁵ ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה.

עוד יש טעם שבניסן עתידין להגאל עפמ"ש בת"א פ' מקץ סד"ה רני ושמחי בת דרוש הראשון בענין ג' בחינות דלא¹⁰⁶ זו מחבבה כו' ולע"ל יתעלה בחי' בת ביתר שאת למעלה מבחינת בעטרה שעטרה לו אמו אלא ע"ד אשת¹⁰⁷ חיל עטרת בעלה ותשרי הוא אימא עילאה, וניסן זהו מדריגה כשנק' בת. וזהו ענין והי'¹⁰⁸ ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים שהוא מלכות חציים אל הים הקדמוני שהוא בינה. וע' מזה בבה"ז¹⁰⁹ פ' שלח¹¹⁰.

-
במ"ק ד' י"ט כרשב"ג דר"ה ויוהכ"פ מפסקים האבילות.	95 בתו"א: מקץ לו, ג.
105 ששון ושמחה ישיגו: ישע"י לה, י. נא, יא.	96 ולציון יאמר: תהלים פז, ה.
106 דלא זו מחבבה: שהש"ר פ"ג, יא (ב).	97 עני ורוכב: זכרי' ט, ט.
ועוד.	98 מצה לחם עני: ע"פ פ' ראה טז, ג.
107 אשת חיל עטרת בעלה: משלי יב, ד.	99 בלקו"ת פ' תזריע: כ, א ואילך.
108 והי' ביום ההוא: זכרי' יד, ח.	100 בלקו"ת בשה"ש: כד, ב ואילך.
109 בבה"ז פ' שלח: קפת, א (בהוצאת תשע"ה).	101 דהפסח הוא ר"ה לרגלים: ר"ה ד, א.
110 שלח: בכתבי"ד רבים מסתיים כאן המאמר.	102 שהשיב ימינו אחר: ע"פ איכה ב, ג.
	103 רגלים מפסקין האבילות: מר"ק יט, א.
	104 כשבת: הערה בצד הגליון: צ"ל שכוונתו על דעת חכמים במשנה שהם סוברים כן אבל באמת אין הלכה כן כי נפסק ההלכה

לענין שנת"ל בחדש השביעי כל השביעין חביבין יש בו בחי' עליונה מחדש ניסן י"ל כי בפ"י עבדים¹¹¹ היינו לפרעה האוחז בעורף דא"א ויוציאנו ה' אלקינן או"א ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה שהלבישו לזרועות דא"א. ובסידור¹¹² סד"ה עבדים היינו לפרעה הקשה דפעמים אמר שאו"א מלבישי' זרועות¹¹³ דא"א ופעמים אמר שיונקים¹¹⁴ ממזלות דא"א ממזל נוצר ונקה כו' ותירץ כי מחג"ת דא"א יוכל לבוא באו"א בבחי' התלבשות ממש ע"כ מלבישים לחוג דא"א, אבל מג"ר דא"א אין יכול לבוא בבחי' התלבשות כלל באו"א רק שיונקי' מבחי' מזלות שהם בחי' שערות כו'. ובדרוש¹¹⁵ יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת פ"י הכתר¹¹⁶ הוא ממוצע בין המאציל לנאצלים והממוצע יש בו ב' בחי' לכן חג"ת דא"א זהו שורש הנאצלים אבל ג"ר דא"א זהו הבחי' תחתונה שבמאציל וכמו שבשם הוי"ו יש י"ה ו"ה שהם ב' בחי' הנ"ל ג"ר וז"ת כו'. וע' כה"ג בת"א¹¹⁷ פ' בשלח בד"ה וה' הולך לפניו יומם, שלכן כמ"כ בשם הוי"ו דאצילות י"ה הוא עלמא דאתכסא ו"ה הוא עלמא דאתגלייא. ועיין כמ"כ בלק"ת¹¹⁸ בשה"ש בהביאור ע"פ שחורה אני ונאווה דרוש השני ושם פ"ה, שמ"ע שרשם בבחי' ו"ה דכתר ול"ת שרשם בבחי' י"ה שבכתר יעו"ש. וא"כ מזה יובן ההפרש בין חודש הראשון שרשו חסד ולכן בו יצי"מ שנמשך מחוג דא"א שאו"א הליבשו לחוג דאריך כנ"ל, אבל חדש השביעי שהוא בנינה א"כ שרשו בג"ר דא"א שהוא הבחי' תחתונה שבמאציל שהוא למעלה מבחי' התלבשות כו'. וע' בדרוש¹¹⁹ ג' בחי' אדם שחג"ת דא"א כיון שמתלבשי' באצ"י נק' אדם דעשיי' אבל ג"ר דא"א שאין מתלבשים באצ"י נק' אדם דיצירה כו' שהוא הגילוי מבחי' אדם דבריאה בחי' א"ק, ובחי' זו י"ל מאיר ברי"ה יום ברוך אדה"ר וכת"י ב"י וייצר¹²⁰ ה' אלקי' את האדם כו', ואפ"ל ג"כ מארז"ל מד"ר אמור פכ"ט באחד¹²¹ לחדש השביעי באחד זה אברהם שנאמר אחד¹²² ה' אברהם וכו' מקרא קדש זה יעקב, ובמד"ר פ' בראשית פי"ד האדם הגדול בענקים זה אברהם וגדול מאדה"ר וענין ענקים שמעניקי' את החמה ר"ל למעלה מבחי' שמש ומגן וכו' ואדה"ר הוא חכ' וא"כ האדם הגדול י"ל מבחי' כתר אריך אנפין ועיין מק"מ משפטים קכ"ב, וא"כ איך לא נברא רק בשביל יעקב י"ל כי יעקב¹²³ בריח התיכון ממשך מג"ר דא"א שלמעלה מחוג דא"א ששם שורש אברהם ויצחק

116) הכתר הוא ממוצע: ע"ח שמ"ב פ"א.
 117) בת"א פ' בשלח: סד, ג ואילך.
 118) בלק"ת בשה"ש: י, א ואילך.
 119) בדרוש ג' בחי' אדם: ראה אוה"ת ענינים ע' עז ובהנסמן בהמ"מ שם.
 120) וייצר ה' אלקי': בראשית ב, ז.
 121) באחד לחדש השביעי: ע"פ אמור כג, כד.
 122) אחד ה' אברהם: יחזקאל לג, כד.
 123) יעקב בריח התיכון: ראה זח"א א"ב. זח"ב קעה, ב.

111) עבדים היינו לפרעה האוחז בעורף דא"א: ראה לקו"ת להאריז"ל ר"פ שמות. לקו"ת (ושער הפסוקים) להאריז"ל וישב מ, א (לט, א). סידור האריז"ל כוונת סדר פסח בכלל.
 112) ובסידור: רצט, ד.
 113) זרועות דא"א: ראה פע"ח שער (כא) חג המצות פ"ז.
 114) שיונקים ממזלות דא"א: ראה ע"ח שער (יג) א"א ספ"ט. שער (יד) או"א ספ"ח.
 115) ובדרוש יו"ט של ר"ה: לקו"ת דרושים לר"ה נז, ג ואילך.

וכמ"ש בבה"ז¹²⁴ פ' וישב על המאמר דקפ"א הנה ישכיל עבדי ירום מסט' דאברהם וכו' מאד מסט' דיעקב, א"כ י"ל יעקב ממשיך מבחי' עליונה יותר גם מאדם הגדול כי ממשיך מג"ר דכתר שהוא בחי' תחתונה שבמאציל שנאמר בו כי¹²⁵ לא אדם הוא וכו' וא"כ באחד לחדש השביעי יש המשכה מבחי' באחד זה אברהם שזהו מחסד שבכתר ומבחי' מקרא קדש זה יעקב היינו שממשיך מג"ר שבכתר כו', ועמ"ש מזה בבוך¹²⁶ תרי"ט ג' דף ע"ז סע"ב.

עו"ל כפשוטו בענין כל השביעין חביבין ע"ד כיום השבת לגבי ששת ימי המעשה והיינו כי נודע בענין הוי"ו¹²⁷ הוי' ופסיק טעמא בינייהו, והנה ביצי"מ בחדש הראשון ה' התגלות ש' הוי' משא"כ בהאבות נאמר וארא¹²⁸ כו' באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם, וזהו ג"כ הגילוי דמ"ת כי ו"ה¹²⁹ עם זכרי רמ"ח מ"ע שמי עם י"ה שס"ה ל"ת. אך ענין התשובה בעשי"ת שאע"פ שפגמו בביטול מ"ע בבחי' ו"ה ואפילו בעוברו על א' מל"ת שפוגם בשם י"ה עכ"ז יוכל לתקן ע"י המשכה ממקורא דכולא, היינו מש' הוי' דע"ק שמשם נמשך מלוי הפגמים וכמ"ש מזה בלק"ת¹³⁰ פ' תצא בהביאור ע"פ ולא אבה הוי' וכו' בענין ויהפוך¹³¹ ה' אלקיך לך את הקללה לברכה, ובד"ה¹³² והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול פ"ד בפ"י ויקרא הוי' הוי'. ולכן כיון בחדש השביעי מתגלה ש' הוי' דע"ק ע"כ גבוה מהגילוי שבחודש הראשון כמעלת השבת לגבי ששת ימי המעשה. דכמ"כ ממש נתבאר בלק"ת¹³³ בד"ה האזינו השמים דרוש הראשון פ"ד בענין שיהיה כ"פ נק' שבת שבתון שכל השבתות שבשנה חשובים אצל שבת שבתון כמו חול לגבי שבת ובד"ה¹³⁴ שבת שבתון פ"ד שכמו ששבת קדש הוא למעלה מעלה מבחי' חול שקדש הוא מובדל וכו' כמ"כ שבת שבתון בחי' קה"ק הוא למעלה מבחי' קדש וכו' וע"י מ"ת אקב"ו בחי' קדש וכל השביעין חביבין בחי' קה"ק שגבהה מעלתו מבחי' קדש כמו שהקדש גבהה מעלתו מבחי' חול, וגם כמ"ש בד"ה¹³⁵ שובה ישראל דרוש הראשון בפ"י הוי"ו¹³⁶ הוא האלקים שז"א בעלותו לגבי ע"ק כאלקים חשוב ע"ש בהביאור, וידוע דבחול מאיר שם אלקים ובשבת מאיר שם הוי' כמ"ש בלק"ת¹³⁷ בשה"ש בד"ה באתי לגגי, א"כ ביוכ"פ שהוא עליית ז"א

124	בבה"ז פ' וישב: נד, א (הוצאת תשע"ה).	130	בלק"ת פ' תצא: לח, ג ואילך.
125	כי לא אדם הוא: שמואל א טו, כט.	131	ויהפוך ה' אלקיך: תצא כג, ו.
126	בבוך תרי"ט ג' דף ע"ז טע"ב: [מס' 1098]. נדפס באוה"ת דברים ע' א'רפז.	132	ובד"ה והי' ביום: לקו"ת דרושים לר"ה נט, א.
127	הוי' הוי' ופסיק: תשא לד, ו. זח"ג קלה, רע"א.	133	בלק"ת בד"ה האזינו: עב, ד.
128	וארא: וארא ו, ג.	134	ובד"ה שבת שבתון: לקו"ת דרושים ליה"כ סט, ד.
129	ו"ה עם זכרי: וראה תו"א יתרו סט, ד ואילך. לקו"ת פקודי ג, ב מצייני: בת"ז בהקדמה ד' ד' סע"ב וד' ה' ע"א (וראה בהנסמן במ"מ לשם).	135	בד"ה שובה ישראל: לקו"ת דרושים לשבת שובה סד, ב.
		136	הוי' הוא האלקי': ואתחנן ד, לה. לט.
		137	בלק"ת בשה"ש: לא, ד ואילך.

לגבי ע"ק ונק' אלקים, הרי בחי' השבת שהוא ש' הוי' לגבי בחי' זו נחשב כאלקי' כו', וזהו ענין כל השביעין חביבין.

קיצור. ענין ר"ח ניסן חודש של גאולה ואעפ"כ מתשרי בטלה עבודה מאבותינו במצרים, מגז"ש והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וכתתי הסירותי מסבל מעשיך, ואח"כ ביצ"מ נעשה ניסן ראש חדשים, בריאת העולם יש מאין נתהוו מבחי' מל' אבל יצ"מ הוא ע"י אנכי ולכן יצאו מהמצרים והגבולים של סדר ההשתלשלות, וע"כ י"ב ר"ח שבבריאת העולם הם י"ב בקר מרכבה דבחי' מל', ומ"מ ענין מרכבה והחיות¹³⁸ נושאות ע"כ לְחַבְרָה לבחי' ז"א, ולכן י"ב ר"ח הם זה, וכן ר"ה זה היום (אולי ע"ד באל שדי יסוד נמשך במ' ר"ח של גאולה נמשכי' מתת שנק' עשיר לגבי יסוד הנק' עני וזהו ושמי הוי' לא נודעתי להם ולע"ל והיה מדי חדש בחדשו י"ב דא"א וצ"ע) אבל ביצ"מ נתגלו י"ב ר"ח הנמשכים מ"ב גבולי אלכסון דאצילות ונקרא' שבטי י"ה שהם מעלי' או"א לא"ס ב"ה ע"ד מרכבתא עילאה דאצילות ועמ"ש¹³⁹ ע"פ מחר חדש ונפקדת וזהו ראש חדשים שע"ז ראשון הוא לכם, ראשון היינו קדמונו של עולם, והיינו כמו ע"י י"ב ראשי חדשים שנקבע משבחר הקב"ה בעולמו הרי הם המקשרים המשכת מ' דאצ"י בבריאה כמ"כ ע"י י"ב ר"ח הנמשכי' ביצ"מ שראשיהם ניסן מקשרים בינה שכינתא עילאה להאיר בו"ג ומשם מאיר למטה, ור"ח ניסן חדש של גאולה בחי' ואיש¹⁴⁰ כי יקח אחותו פתחיו¹⁴¹ לי אחותי חסד הוא, וזהו חדש של גאולה עיינ¹⁴² בענין סמיכת גאולה לתפלה ע' בלק"ת¹⁴³ בהקיצור ע"פ ואתחנן אל הוי' אות ב' מהזח"ב תרומה קכח"ב.

הג"ה ולפמ"ש דגם ב"ב ר"ח שנקבעו משבחר הקב"ה בעולמו הוא ג"כ חיבור תפארת ומל' א"כ צ"ל ההפרש בין י"ב ר"ח אלו ובין י"ב ר"ח משבחר הקב"ה ביעקב ובניו, דהיינו ביצ"מ ואפ"ל ע"ד ההפרש וארא אל אברהם כו' באל שדי שזה ניתן לו ע"י המילה והוא יסוד שזהו ג"כ חיבור זו"ג ע"י יסוד ומ"מ ושמי הוי' תפארת לא נודעתי להם, וידוע¹⁴⁴ בענין העשיר לא ירבה שזהו ת"ת והדל נק' יסוד, והנה לע"ל והיה¹⁴⁵ מדי חדש בחדשו י"ל י"ב בחי' דא"א ע' במק"מ ס"פ וישלח.

141 פתחי לי אחותי: שה"ש ה, ב.
142 עיין בענין סמיכת גאולה לתפלה :
ראה אוה"ת ויחי שנד, ב ואילך.
143 בלק"ת בהקיצור ע"פ ואתחנן: ג, א.
144 וידוע בענין העשיר לא ירבה: תשא ל,
טו. וראה תוי"א קי, ב. לקו"ת תזריע כב, ב.
ועוד.
145 והיה מדי חדש בחדשו: ישע"י סו, כג.

138 והחיות נושאות: לשון הפיוט במוסף
ד"ה אחר קדושת כתר (בכמה נוסחאות) ד"ה
והחיות. וראה שמו"ר פכ"ג טו. בחיי תרומה
כה, יו"ד בשם פד"א.
139 ועמ"ש ע"פ מחר חדש: אוה"ת
בראשית ז, א ואילך. וראה גם ד"ה החודש
הזה באוה"ת פ' בא ע' רנד.
140 ואיש כי יקח: קדושים כ, יז.

קטע משיחת כ"ק אדמו"ר זי"ע

ש"פ ויק"פ, פ' ה' החודש, ה'תשכ"ו

י"ג בו, זיינען כלול בר"ח ניסן, (וכמובן) פון דעם וואָס עס הייסט מיטן נאָמען ראש חודש (און ניט תחילת החודש), ווייל ער איז בדוגמת הראש וואָס איז כולל אין זיך חיות כל האברים, און ר"ח ווערט דאָך געבענטשט און איז כולל אין שבת מברכים אַלס ראש חודש (נוסף אויף דעם וואָס שבת איז אים כולל אַלס יום ג' בשבת, וואָרום שבת איז מיני' מתברכין כולהו יומין).⁷

* * *

דער מאמר ד"ה החודש פון כ"ק אדמו"ר הצ"צ איז אויך דאָ אין אַ ביכל, וואו עס איז צוגעשריבן (בהמפתחות), אַז דעם מאמר האָט דער צ"צ געזאָגט בימים שלפני הסתלקותו. אויך שטייט אין דעם ביכל, אַז די הסתלקות איז געווען אור ליום ה' י"ג ניסן 37 מינוט אחרי שעה . . .⁸ אחרי חצות. וואָס פון דעם איז קענטיק אַז

בניסן ר"ה למלכים ולרגלים – אף שהכוונה לרגל שבו (כדמפרש בגמרא שם ד, א), שע"פ פשט צריך לידחוק בזה, ובאריכות לשון פירשי' שם ד"ה רגל) – כי בר"ח ניסן כלולים כל ימי החודש, גם הרגל שבו, – ובכל זה, לשון המשנה הוא באחד בניסן, ולא בראש חודש ניסן, כדי לשלול יום א' דר"ח (שאפשרי זה כשהיו מקדשים עפ"י הראי').

- (5) ראה עט"ר בתחלתו (וראה גם לקו"ת תבא מא, ג) לענין ראש השנה, וזוהו מובן גם לענין ר"ח.
- (6) ל' ברכה והמשכה (תרי"א מקץ לו, ג).
- (7) זח"ג סג, ב. פח, א.
- (8) כאן נחתך מהגליון בהביכל*.

(* במכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע (שנדפסה להלן ב„ליקוט רשימות אודות ההסתלקות“ אות ג), זי"ל: מצאתי בביכל . . . איזה שורות ע"ד ההסתלקות, אבל הכורך חתך חלק גדול הכתוב שם ועל ידי טיפורה (של ר' זלמן דוב ע"ה סופר סת"ם) שמעתיך במכתבו [ש, בשעה 12 וחצי אחר חצות ... יצתה נשמתו בהשרה"] יש למלאותו כ"ו [אור ליום ה' י"ג ניסן 37 מינוט על שעה 1 אחר חצות]. המ"ל.

אויף החודש הזה לכם ראש חדשים, איז פאַראַן אַ מאמר פון כ"ק אדמו"ר הצ"צ – וואָס השנה איז שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו – געדרוקט אין אור התורה פ' בא (ע' רסד). דער מאמר מיט שינויים וכו', איז דאָ אויך פון כ"ק אדמו"ר מהר"ש, פון כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע און פון כ"ק מו"ח אדמו"ר.

נוסף אויף דער שייכות פון דעם מאמר צום היינטיקן שבת (פ' החודש) – מצד התחלת ותוכן המאמר, וואָס אין מאמר רעדט זיך וועגן די ענינים פון פ' החודש, איז ער שייך אויך צום היינטיקן שבת – מצד די בעלי המאמר, וואָס זיי האָבן דאָך אַ שייכות מיוחדת צו חודש ניסן.

– דער צ"צ, איז זיין יום ההילולא י"ג ניסן. דער רבי מהר"ש, איז זיין התחלת הנשיאות, נשיאות לויט צוואת הצ"צ, בו ביום. דער רבי (מהורש"ב) נ"ע, איז זיין יום ההילולא ב' ניסן. און כ"ק מו"ח אדמו"ר, בנו יחידו, איז זיין התחלת הנשיאות בו ביום, ב' ניסן. – און כל ימי חודש ניסן (ובכללם, ב' און

קטע: שיחה זו נדפסה בסוף קונטרס „מאמר החודש הזה – תרכ"ז, ומשם בלקוטי שיחות ח"ו עמ' 409. ובתוספת איהו ציונים מהמו"ל ב„תורת מנחם חמיי ע"י 234.

(1) נוסף על שכללות ענין נשיאים שייך לחודש ניסן, כי באחד בניסן ר"ה למלכים (ריש מס' ר"ה) – למלכי ישראל (שם ג, א). ולהעיר מהא דבא' בניסן התחילו הנשיאים להקריב את קרבניהם לחנוכת המזבח, ולכן גם עתה אין אומרים תחנון כו' (טשו"ע או"ח סתכ"ט).

(2) ראה ס' התולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 13 14 ובערה שם.

(3) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ו. ולהעיר מספרי לדברים יז, כ.

(4) וזוהו ימתק לשון המשנה (ריש מס' ר"ה) באחד

אֶלְטֵן רַבִּינ'ן¹¹ „כפי יכולת השגתו ושרש נפשו למעלה“.

מסתם וועט מען דעם מאמר אָפּדרוקן אין אַ קונטרס בפני עצמו, באופן אַז יעדערער זאָל אים קענען האַלטן בכיסו און לערנען אים (ניט בלויז בשבתך בביתך, נאָר אויך) ובלכתך בדרך וגו'.

* * *

אעפ"י אַז אין דעם מאמר רעדט זיך בנוגע די מעלה פון חודש ניסן אויף תשרי, אַז ניסן איז אַן ענין וואָס איז העכער פון עולמות, איז אָבער ווי גערעדט (אין די פריערדיקע שיחות) דעם דיוק לשון הכתוב „ראשון הוא לכם לחדשי השנה“, אַז חודש ניסן איז דער ראשון ושליט ניט בלויז אין די ענינים פון חודש, וואָס איז שייך צו מהלך הלבנה¹², וואָס ישראל מונין ללבנה¹³, נאָר אויך אין די ענינים פון שנה, וואָס איז שייך צו מהלך החמה¹², וואָס אר"ה מונין לחמה¹³.

אין עולם קטן זה האדם הייסט דאָס, אַז דער „למעלה מהטבע“ וואָס אין חודש ניסן, ווערט נמשך און פועל'ט, ניט בלויז אין די ענינים פון דעם נפש האלקית, נאָר אויך אין די ענינים פון דעם גוף און נפש הבהמית¹⁴.

ועד"ז אויך בנוגע דעם לימוד המאמר – ויהי רצון אַז ער זאָל פועל זיין פעולתו אויך אין די ענינים הגשמיים און די עניני הטבע, אַז אויך אין טבע זאָל נמשך ווערן למעלה מהטבע ובהצלחה רבה, און ווי ניסן¹⁵ – אַז (באופן טוב) נסי נסים נעשו לו.

דער שרייבער איז געווען אַ דייקן, ביז ער האָט מדייק געווען אויפן מינוט, איז מסתמא די אַלע זאָכן וואָס ער שרייבט (בנוגע המאמר וההסתלקות) זיינען בדיוק.

* * *

(כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר את המאמר ד"ה החודש. ואחרי המאמר אמר:)

כאמור לעיל, איז דער מאמר פאַראַן פון צ"צ, פון רבי'ן מהר"ש, פון רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע און פון כ"ק מו"ח אדמו"ר. און „אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד“, איז אויך די ענינים וואָס ווערן געבראַכט בכמה מהנ"ל האָט יעדער רבי געזאָגט מיט אַן אַנדער סגנון.

ס'איז דאָך „אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש“¹⁶, איז מובן, אַז אין יעדען איינעם פון די מאמרים איז דאָ אַ חידוש אין דעם ענין וואָס ס'איז ניטאָ אין צווייטן. דאָס איז בנוגע די שינויים פון איין נשיא צום צווייטן. וי"ל אַז מכש"כ די שינויים וואָס ביים זעלבן נשיא גופא, איז דאָך אַ וודאי, אַז אין יעדער מאָל איז דאָ אַ חידוש.

און אעפ"י אַז ס'איז פאַראַן אַ חידוש אין יעדען איינעם פון די מאמרים, איז אָבער וואָס איז נוגע איצטער ביחוד – וויבאַלד אַז השנה איז שנת המאה להסתלקות-הילולא של הצ"צ, איז נוגע ביחוד דער מאמרי ווי ער איז געזאָגט געוואָרן פון צ"צ, און פון צ"צ גופא – דער נוסח ווי ער איז אין דעם ביכל, וואָס דאָס איז געזאָגט געוואָרן בימים שלפני הסתלקותו.

און דעריבער – נכון וכדאי אַז יעדערער זאָל לערנען בימים אלו דעם מאמר, בפנים ובע"פ, וכלשון פון דעם

11 תניא פרק ד. וראה הל' ת"ת – לאדה"ז – פ"א סו"ד.

12 ראה ס' נחמד ונעים ס' צג בשם הראב"ע (הובא ב"ה החודש תרנ"ד פ"ז): אין לחמה חדשים ואין ללבנה שנה.

13 סוכה כט, א.

14 הנק' כל גוים (לקו"ת שמע"צ, ד).

15 ראה ברכות נו, רע"א.

16 סנהדרין פט, א. וראה שער רוה"ק (האריז"ל) בתחלתו.

17 חגיגה ג, א.

ליקוט רשימות אודות הסתלקות כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק"

— א —

גילויים נעלים סמוך להסתלקות

מחצית השנה קודם הסתלקותו של הצ"צ קשה הי' לו הדיבור, אך ראו גילויים נעלים. אז סירב כבר הצ"צ לקבל את החסידים ליחידות בעניינים גשמיים, ונהג לומר שאין הוא רואה את הגוף אלא רק את אור הנשמה, ולפיכך אין הוא יכול להשיב על יחידות גשמית.

ספר השיחות תש"ב ע' 103

— ב —

י"ג ניסן — ויקראו סופרי המלך

כידוע הפתגם שהסתלקותו של הבית יוסף וכן של ה"צמח צדק" — בי"ג ניסן¹ מרומזת בכתוב (אסתר יג, ב) „ויקראו סופרי המלך (על שם חיבור השו"ע) בחודש הראשון (ניסן) בשלשה עשר יום בו”.

ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמוד 2357

*

„ויקראו סופרי המלך בחודש הראשון בשלשה עשר יום בו” [מגילת אסתר ג, יב], אפשר לומר רמז להסתלקות רבנו ה"צמח צדק" וגם ה"בית יוסף" והם היו שניהם „סופרי המלך” מלך מלכי המלכים הקב"ה.

שמעתי מנכדו אדמו"ר מבאברויסק שרבנו דיבר הרבה מהכתיבה הנפלאה של ה"בית יוסף" להעתיק הלשון של כל אחד ואחד, אף שאינו מחדש שם מאומה, כי אם היה מחדש יש תענוג בחידוש ועל ידי התענוג אינו מורגש כובד המלאכה והעבודה אבל אם רק מעתיק הוא מלאכה כבידה מאד בלי תענוג השכל רק תענוג אלקי.

וזהו שנקראים „סופרי המלך” כי כתיבתם הוא בשביל המלך ולא

¹ ליקוט: חלק מהמלוקט כאן, נתפרסם מכבר ב„כרם חב"ד" גליון ב' עמוד 66 ואילך, ובספר „מעשה חשב" (קסטל) עמוד 148 ואילך. וע"ש בהערות. ומופיע כאן בתוספת הערות מאת המו"ל.

(1) שם הגדולים להחיד"א בערכו.

(2) וב„רשימות דברים" (חיסריק) ח"ג אות כד מביא תוכן דברים אלו בשם כ"ק אדמו"ר מהר"י"צ. וראה גם הערה ב„כרם חב"ד" שם.

בשביל עונג לעצמו, ואפשר לומר שעל ידי זה זכה להמגיד שאמר בעצמו אני המשנה המדברת בפיך ולא הרגיש עצמותו אז. ואז נאמר שגם רבנו היה סופר נפלא גם כל העתיק הרבה וכן התנ"ך שלו הוא מלא מהעתקות וכל כך היה טרוד בכתיבתו עד שראוהו שכתב בברכת אמת ויציב, עלה בדעתו איזה חידוש ורשם על הגליון, ועל כן הסתלקות שניהם ביום אחד.

כתבי הרח"א ביחזובסקי, עמוד קלט

*

כותב הרה"ח ר' ישעי' הורוויץ ע"ה: אא"מ³ שמע בליובאוויטש אשר דו"ז אדמו"ר בעל הצ"צ נ"ע לפני הסתלקותו ביום י"ג ניסן דיבר מגדולת מרן הב"י זי"ע, כי פלא הדבר איך היה לו זמן לעשות כ"כ ספרים, ספר הב"י וש"ו"ע וכ"מ על הרמב"ם וכמה ספרי שו"ת (ועוד ספרים כמבואר בשה"ג), ולמד חכמת הקבלה עם המלאך המגיד שלו כנראה בספרו מגיד משרים על התורה, והרביץ תורה בכמה ישיבות והי' נשיא רב הכולל באה"ק ת"ו, וכשסיפר להם אא"מ ז"ל שגם יום הילולא רבא של מרן הב"י זצ"ל הוא ביום י"ג ניסן, נתפעלו ע"ז, שהרי אדמו"ר ז"ל הי' בן גילו שגם עליו הפליאה הזאת איך הי' לו זמן לעשות כו"כ ספרים בנגלה ובנסתר, ולהיות רועה ומנהיג לאלפים ורבבות מישראל, וכמה זמן הי' בכ"י עבודתו בתפלה ואמירת דא"ח ברבים ובקבלת פדיונות. וזה שסיים בדיבורו הק' אבל באמת אני רואה שאם רוצים יש זמן על הכל.

מגדל עז עמ' רסג אות מא

— ג —

זמן ההסתלקות המדוייקת

מאשר אני בתודה רבה קבלת מכתבו מג' תשרי⁴, ותוכנו מה ששמע בהנוגע הסתלקות אדמו"ר הצ"צ. ומילתא אלבישייהו יקירא שזה מזמן רב שהנני מחפש פרטים בזה, ומצאתי בביכל כתוב המאמר שאמר לאחרונה⁵, והמעתיק הוסיף איזה שורות ע"ד ההסתלקות בדיוק, אבל הכורך חתך חלק גדול הכתוב שם, וע"י סיפורו שמעתיק במכתבו יש למלאותו⁶. אלא שכיון שניכר ממכתבו שהכיר את המספר סופר סת"ם ר'

(3) ב"כרם חב"ד" שם מציין הוא הרה"ח ר' אשר יחזקאל, שאביו – הר"ר ישעי' – הי' מחסידי הצ"צ ובזוו"ש נשא את הרבנית בילא בת אחות של הצ"צ.

(4) מופיע לקמן בסמוך.

(5) הוא המאמר הנדפס לעיל.

(6) ראה לעיל ב"פתח דבר" (הערה 1) שמובא שם מה שרשום באחד מכתה"י: "ברם כגון דא

זלמן דוב ע"ה, בטח יודע גם מהותו, באם הוא בר סמכא ומדייק בענינים כאלו ועד לפרטים, שהרי לפעמים מפני התלהבות חסידותית משונים בזה. וקצת סתירה להמסופר ע"י כמה חסידים יש בסיפור האמור שאומרים שבחדשים האחרונים קשה הי' הדבור עם אדמו"ר הצ"צ והי' מסתפק ברמזים ותנועות וכיו"ב ועכ"פ במלות ספורות ביותר, ודלא כסיפור סופר האמור. ובטח ימלא גם עד"ז במכתבו הבא, כן מ"ש וכידוע שהי' אצלו ממול ערפו כו' זהו פעם הראשונה ששומע הנני עד"ז, אבל לא שמענו אינה ראי'.

אגרת כ"ק אדמו"ר זי"ע (אל הרה"ח ר' שאול ברוק ע"ה) בתאריך י"ב תשרי תשי"ט

*

מכיון שהנני כותב המכתב הזה, ארשום מה שספר לנו סופר סת"ם זקן, שמו הי' ר' זלמן דב ז"ל, והוא הי' האחרון שנכנס ליחידות לכ"ק אדמו"ר בעל הצ"צ זי"ע, ובכל י"ג ניסן הי' מספר סדר ההסתלקו' של אדמו"ר הצ"צ זי"ע והי' מספר ומוריד שתי דמעות, ואפשר שאינו ידוע, וזה הנני מתחיל לכתוב בלשונו ממש.

ביום ג' בערב שעה 8 נכנסתי להרבי ושאלתי ממנו איזה דברים ועל שולחנו הי' תניא בלי אגה"ת⁸, ואמר למשרתו בזה"ל חיים-צ'בר! גיב מיר אַתניא מיטן אגה"ת, וענה לו חיים בער, אַי רבי איר וועט טרעפן אויסווייניג (כנראה שהתעצל בזה) ואמר לי אדמו"ר בע"פ מה שהי' צריך להגיד, ואח"כ כשיצאתי אמרו תיכף אַז דעם רבין איז ניט גוט, ותיכף הפסיק לדבר רק הכל ברמיזה, והקהילו את הרופא של ליובאוויץ ואמר שאיננו רואה בו שום שינוי, (וכידוע שהי' אצלו ממול ערפו גוז [מכה] גדול אבל אמר שאיננו רואה שום שינוי) ולמחר הי' החסידים נרעשים מאד (הי' שם מעט אברכים יען שהי' לפני הפסח) וכל היום אמרו תהלים והוסיפו לו שם „מאיר" כי כן מצאו באיזה ביכל שלו כתוב על נייר מאיר מנחם מנדל (ולפלא שעל המצבה לא נכתב השם)⁹.

צריך לאודעי הסתלקות רבינו הקדוש אור ליום ה' י"ג ניסן 37 מינוט על שעה ... [כאן נחתך מהגליון] אחר חצות". ועפ"י האמור ברשימתו של הרח"ש ניתן להשלים את החסר ולומר: „37 מינוט על שעה 1 אחר חצות".

(7) ראה ספר השיחות תשי"ב ו„בית רבי" שנעתקו בסמוך.

(8) ב'כרם חב"ד' שם העיר העורך שאפשר ומדובר בס' התניא דסלאוויטא (הוא המהדורא הראשונה) שבו לא נדפסה עדיין אגרת התשובה.

(9) ב'כרם חב"ד' משער העורך דבפשטות הוא מפני שלא הוחזק בחיים בשם זה. ועיין בארוכה בשו"ת הצ"צ אהע"ז ח"ב סקע"ט וסת"ח בענין שם שניתן מחמת חולי אם צ"ל הוחזק בשם זה. ואכמ"ל.

ולעת ערב אמרו שמעט הוטב מצבו היינו שהאירו פניו מעט, אבל לאח"כ ראו שאין עוד תקוה, וחיים בער אמר שהטה את אזניו למטתו ושמע המילים למען ירבו ימיכם אבל לא ידע אם זה הי' תפ"ע או סתם ק"ש, ובשעה 11 בלילה ראו שאין מה לעשות, ומטתו עמדה באמצע החדר וסביביו עמדו כל האנשים עם נרות דולקות והוא שכב בלי שום תנומה רק הביט על האנשים ובשעה 12 וחצי אחר חצות הלילה יצאה משפמו כמין זיעה ועלתה נשמתו בטהרה, ותיכף ברכו הברכה כו',

והשכיבוהו על הארץ ואמר מהר"ש בזה"ל איר זאָלט וויסן אַז דער טאַטע איז ניט גישטאַרבן ומי שרוצה לבקש איזה בקשה יוכל לבקש, וגם אני בקשתי איזה בקשה, והתחילו להגיד תהלים ואחר כל ספר יצא בן אחד מחדרו ואמר קדיש (וזה נוגע לדינא) עד הטהרה הי' פיו פתוח ותיכף לאחר הטהרה נסגר פיו (ואמרו שפ"א שאל אצלו אחד למה לו לאדמו"ר לחזור משניות בע"פ הלא הוא גאון גדול, ואמר פאַרשטייטו בין מיתה לקבורה איז מען פון דעם עולם אַרויס און אַף יענעם איז מען ניט גיקומען איז ניטאַ וואָס צוא טאָן איז אויב מיר קען משניות בע"פ חזרת מען משניות¹⁰, ופה נסתם תיכף לאחר הטהרה).

וכשהלכו להלווי' אף אחד לא בכה, וכמו שהולכים לאיזה חתונה. וכשנתנו לו חרסים על עיניו הי' הנותן משרתו חיים בער והוא... (כי הי' עיניו פתוחות) כשהתחיל לתת החרסים נסגרו עיניו מעצמם. ואח"כ כשחזרו מהבה"ק והחסידים ישבו על הארץ התחילו בכיות עצומות שא"א הי' לסבול עד שהבנים יצאו מחדרם והתחילו לצעוק שיפסיקו הבכיות.

זהו מה ששמעתי מר' זלמן בער כותב סתם, ע"כ סיפר בי"ג ניסן (הוא גם אמר לי תמונת ההי"ן הנ"ל).

מכתב הרה"ח חיים שאול ברוק ע"ה אל כ"ק רבינו

10) ב'כרם חב"ד' שם מציין העורך ללקו"ד עמ' 864, שם מסופר כי אדמו"ר הצ"צ הורה לגאון החסיד רש"ז מפאלאצק שהי' בקי בתלמוד בבלי וירושלמי וכו' בע"פ שיחזור משניות בע"פ ואמר: מה שאזמור"ר – אדמו"ר הזקן – אומר בתניא פרק מ"א „כמו בצאתה מן הגוף במלאת שבעים שנה שאינה מהרהרת בצרכי הגוף אלא מחשבתה מיוחדת ומלובשת באותיות התורה והתפלה" – כוונתו לזמן דתיכף ומיד אחרי הפטירה. וכשמשננים במשך שנים משניות בע"פ, שעיקר הכוונה היא לאמירת אותיות התורה, זוכים לחזור משניות אחר הפטירה, והן – האותיות – מוליכים את הנפש לבי"ד של מעלה ע"י היכל הזכות של אותיות התורה והתפלה.

— ד —

סדר אמירת הדרושים בשנים שלפני הסתלקותו

. . . אח"ז ישב בשלוה איזה שנים עד שנת תרח"י שהי' שריפה גדולה בליובאוויטש ונשרפה כל העיר ומכללם גם בתי רבינו ובתי בניו נשרפו. וגם הרבה כ"ק שלו נשרפו בנגלה ונסתרה¹¹.

ולאחר השריפה יצא רבינו לדור בחצר האדון של העיר שהי' לא רחוק הרבה מהעיר עד שבנו הבנינים מחדש, ושם בהחצר הי' התגלות שלו באופן נורא ומבהיל מאד. ד"ח הי' אומר הרבה מאד ובדרך נפלא כו' גם היחידות דשם הי' בדרך נפלא מאד כו'. אח"כ נגמרו הבנינים שלו ושל בניו ושבו להעיר.

ובקש רבינו לישוב בשלוה אז ולא הניחוהו כי שם בבנינים החדשים נחלה מאד בחדש כסלו דשנת תר"ך והי' חולה יותר משה שנים רצופים עד פטירתו ונתקיים בו והוא מחולל מפשעינו כו'. גם במשך איזה שנים מתה עליו אשתו הרבנית ע"ה, ומאז הי' סגור ומסוגר ולא הי' רוצה שיסעו אליו על יחידות כי אמר עתה שרוי אני בלא עצה כו', ומעט מזעיר הי' שהי' מכניסם לחדרו על יחידות, ורובם ככולם היו מגישים שאלותיהם בצעטליך ע"י המשרתים ועל ידם הי' משיב להם בקצרה בע"פ או בכתב. וגם הד"ח שהי' אומר בשנים אלו הי' קשה לשמוע ולהבין מחמת חלישותו כו' וע"כ להאורחים הבאים הי' נותן הכתב של הד"ח בעש"ק שיעיינו מתחלה בלילה ולמחר הי' אומר הדרוש והי' בנקל להם להבין כו'.

אח"כ גברה עליו המחלה ביותר עד שממש הי' קשה לו לזוז ידי ורגליו¹². ונמשך הדבר כן עד שנת תרכ"ו י"ג ניסן שאז נצחו אראלים כו' חשך לנו השמש והאור נסתלק לשרשו בשנת השבעים ושבעה לימי חייו, ול"ח שנה לימי רבנותו. והשמועה פרשה כנפיה בכל מקומות מושב אנ"ש ונשבת חגיגו ונהפך לאבל כו'. אך זאת היא נחמתינו כי אמרתיו חיינתו

(11) רבינו דאג מאד מאד על הכתבים ואמר לית עתה בחילי לעת זקנתי לכתבם מחדש. וביותר דאג על תשלום השו"ע ועוד איזה דברים שהי' שם. והי' מאד בקפידא על משרתו רח"ב על שלא בא להציל. גם על ההמ"צ דליובאוויטש הי' בקפידא כי אצל הרהמ"צ הי' הרבה כתבים של רבינו והוא לא חש להצילם ונשרפו כו'. [הערת ה"בית רבי" שם].

(12) פ"א לקח הצעטליך ופדינות שהי' אצלו ורצה לשרפם והודלקו בגדיו עליו וגם בדיקנא קדישא אחו האש. ומי יודע מה שהי' אז אם לא הי' בחדר השני א' מאנ"ש ששמע קול צעקתו ושפך עליו קיתון של מים כו'. האיש הוא רמ"ז פוזנער שי' מרודני' וכעת דר בוויטעבסק יהי שמו הטוב ברוך כו'. [הערת ה"בית רבי" שם].

ליקוט רשימות אודות הסתלקות אדמו"ר הצ"צ כה

מפיו אנו חיים גם עתה כו' ורובי תורותיו שהשאיר לנו ברכה בנגלה ונסתר המה לנו לעינים כו'.

בית רבי ח"ג פ"ו

— ה —

טבילה במקוה לבד

אדמו"ר מהר"ש נ"ע אמר פעם, הא דעדיפנא מאחאי, הוא משום ב' דברים... הענין הב' הוא, בעת ההסתלקות של אדמו"ר הצ"צ נ"ע הייתי יכול לפעול שאבא (היינו אדמו"ר הצ"צ נ"ע) יטבול א"ע במקוה לבד, בלי סיוע, כמו הה"מ ז"ל כידוע, אך לא עשיתי זה מחמת ב' דברים...

שמועות וסיפורים ח"א עמ' מז בשם ר"ש גרונוס ע"ה

— ו —

כניסת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב אל הצ"צ

שני בניו של אדמו"ר מהר"ש נ"ע, היינו אדמו"ר [מהורש"ב] נ"ע ואחיו הרז"א נ"ע, היו נכנסים כל יום לזקנם אדמו"ר הצ"צ נ"ע, ובפעם האחרונה שאחרי זה כבר לא הי' אפשר להכנס אליו, היו צריכים להכנס לאדמו"ר הצ"צ נ"ע, והרז"א נ"ע איחר לבוא, והי' לו איזה מניעה שלא הי' יכול ללכת, ואחיו אדמו"ר נ"ע המתין עליו ועבר הרבה זמן, ובראותו שאחיו [הרז"א] איננו הולך, הלך לבד להצ"צ נ"ע.

הצ"צ נ"ע, בכל עת בואם הי' נותן להם לכל אחד א פיטאק (מטבע של חמשה קאפקעס), ובפעם הזה כשנכנס אדמו"ר נ"ע לבד, נתן לו חצי רובל, ואמר לו: דו זעסט, דאָס איז אַ מחצית השקל, מחצית איז דער „צדיק" אין מיטן, און די אותיות וואָס זיינען ווייט פון צדיק זיינען „מת", און די וועלכע זיינען נאָהענט צום „צדיק" זיינען „חי" [רואה אתה, זהו מחצית השקל. ב„מחצית" ה„צדיק" באמצע, האותיות הרחוקות מה„צדיק" הן האותיות „מת", והאותיות הקרובות אליו הן האותיות „חי".

שמועות וסיפורים ח"א עמ' נ בשם ר' מאניא מאנעסזאהן ע"ה¹³

13) ב„כרם חב"ד" שם מציינ עוד מקורות הקשורים לתוכן זה דכניסת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב אצל הצ"צ.

— ז —

מה שכתב כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע בפינקס ה"חברה קדישא"

חשק הקב"ה בנשמת הצדיקים הוא כ"ק אדמו"ר ז"ל נ"ע בג"מ זיע"א, אור ליום ה' י"ג ניסן תרכ"ו נשבה ארון הקודש מאור ישראל. הקיצו ורננו שוכני עפר והוא בתוכם ישמיענו נפלאות מתורת ה' תמימה, כי טל תורה מחי' בגוף אכי"ר¹⁴.

---

14) קובץ יגדיל-תורה (ני.י), תשמ"ה, עמ' רנה. ב"כרם חב"ד" שם מציין ללשון דומה שכתב אדמו"ר הצ"צ על הסתלקות אדמו"ר הזקן: נשבה ארון הקדש מאור ישראל משיח ה' ונתבקש בישיבה של מעלה, ה' יחיש ביאת גואלנו והקיצו ורננו שוכני עפר והוא בתוכם ישמיענו נפלאות מתורת ה' תמימה משיבת נפש בגוף כי טל תורה מחי' אכי"ר בעגלא ובזמן קריב (נדפס בסוף פס"ד להצ"צ מהדור' תשל"ב, ובס' אגרות קודש אדמו"ר הצ"צ. וש"נ).

והנה קסניהו) שם ברב סעל שונא ב'סל כח' יבוסע אונה האון ביו
 אקל ש'ענוג באקל , וזה שהסוד יוננו אחיה , ולכן גם אם אין
 עונן חסדא זוינו אונג באקל' ל' הייט ח' , ואז ג'ו קב'
 טעם זה שבטנס צעמין אהלא כי בנא ח'ליס ופסיג' האקלות
 והיינו ופע' אה' עוצבין אסחה , יאמ' ה' ו' ונהכ' ה'
 פ'קת , ולכן בטנס שהוא ה' א'ליס יפסיג' האקלות וצעמין אהלא
 סאן וסחה יאין ונסו וקון וצחה ,

עב' י' טעם שבטנס צעמין אהלא עפ'ה קת' פ' ע'ל סבה ה'
 וצחי ק' , חס' האסון קצין א' קתו א'ז ג' נתק' ב'ו
 וס'ע' וצחה כח' ק' קי' ט'א' אעלה יקתו קעט' סעט'ה
 אן אונ' א'א ע' א'ת' ח' ע'ט' ב'ע'ה , (תפ'י ה'ז א'ח'א
 ע'א'ה , ונס' ג'ו ע'ת'ה כ'ט' ק'ת' ג'ו א'ט' ו'ה' ק'ל'ס ה'א'
 וצ'אן י'ס ח'י'ס ע'מ'ס'א'ס א'ח'ו א'י' ח'ב'ס א'ו ה'י'ס ה'כ'ז'ו'ג' ס'ח'ו
 ק'י'ה' , ו'א'י' ע'ג' ק'ה'ג' פ' א'ת' ,

אען סנ'ל קת'ס הס'ע'י ל' הא'מ'ין ח'ק'י'ן י'ס כ'ו ק'ח'ו ע'ל'י'נ'ה'
 י'ח'ט' ע'ס' י'ו כ'י פ'ס'י ע'ב'ו'ס ה'י'נו א'פ'ח'ה הא'ונ' ק'ע'ל'
 ב'א'ר' ו'ו'נ'ט'ו ה' א'ל'ע'ן א'ח'ו ע'ז'ר'י'ס ק'י'ב' ת'נ'ה' ו'ב'ה'ר'ה' ט'ו'ו'
 ש'ה'ק'י'ס'ו א'ח'ו'ע'ל'ת' ב'א'ר' , ו'ק'י'ס'ו'ה' ס'ב'ה' ע'ב'ו'ס' ה'י'ו'ן
 ה'ט'ה' ב'פ'ע'י'ס' א'ז'ר' א'ח'ו'ת' י'א'ק'י'ס'ו' ג'ח'ו'ע'ל'ת' ב'א'ר' ו'פ'ע'י'נ'ס'
 א'ז'ר' ס'י'נ'ק'י'ס' ע'ג'ו'ל'ת' ב'א'ר' ע'ג'ו'ל'ת' ו'נ'ה' ב'ו' ו'ת'ח'
 כ'י ת'ח'ת' ב'א'ר' ו'ל' א'כ'ו'ת' ב'א'ר' ק'ב'ח'ו'ן ה'ת'ל'פ'ס'א'ט' ע'ט'
 ע'ב' י'א'ק'i'ס'ו' א'ח'ו'ת' ב'א'ר' , א'ל' ע'ג'ו'ל'ת' ב'א'ר' א'י'ן י'כ'ו'ל' א'כ'ו'ת'
 ק'ב'ח'ו'ן ה'ת'ל'פ'ס'א'ט' כ'ל' ב'א'ר' , א'ל' ע'ג'ו'ל'ת' ו'ק'ב'ח'ו'ן ע'ג'ו'ל'ת'
 ש'ה'ס' ב'ח'ו'ן ס'ח'ו'ת' ב'ו' , ו'ק'ב'ח'ו'ן ו'נ'ט' א'ן ה'ה' ש'ח'
 א'ח'ו'ת' ק'ש'ת' פ'י' ה'כ'ת' ~~ה'כ'ת' ו'נ'ט' א'ן ה'ה' ש'ח'~~

ב'ין ה'א'ר'ו'ן א'נ'צ'ו'י'ס ו'ה'י'י'נ'ז'ע' י'ס כ'ו ב'ו' ק'ח'ו'ן א'כ'ו'
 ת'נ'ה' ב'א'ר' ג'ו'ו' ס'ח'ו'ת' ה'ת'נ'צ'ו'י'ס א'ל' ע'ל' ב'א'ר' ג'ו'ו'
 ה'ק'ח'ו'ן ת'ח'ו'נ'ה' ס'ב'א'ר'ו'ן ו'כ'ו'ן ס'כ'ס' ה'ו'ו' י'ס י'ה'
 ו'ה' ש'ה'ס' ב'ו' ק'ח'ו'ן ה'ט' ע'ג'ו'ל'ת' ב'ו' ו'ע'ל' פ'ה'ר'
 ק'ת'ח' פ'י' ק'א'ח' ק'ב'ה' ו'ה' ה'א'ל'ק' א'פ'ט'ע'ס' י'ו'ס' ,
 א'ל'ן כ'י'כ' ק'ט' ה'י'ו'ן ב'א'ר'ו'ן י'ה' ה'י'ו'ן ע'ל'א' ב'א'ר'ו'ס' ,
 ו'ה' ה'י'ו'ן ע'ל'א' ב'א'ר'ו'ס' ,

